

עד שהמוות יפריד ביננו ו... גם קצת אחרי – על היחס שבין ירושה להסכם ממון / גלעד בר-עמי עו"ד

מסופר על אישה שמיד עם הגיעה לגן עדן רצה לחפש את בעלה המנוח אך כשזה ראה אותה באה לקראתו ישר שלף את הסכם הנישואין והצביע על השורה "עד שהמוות יפריד ביננו". בדומה לבדיחה, גם בחיים האמיתיים פטירתו של בן זוג מעלה את השאלה עד היכן מדובר ב"בן זוג" וחלים הכללים המתייחסים למערכת היחסים בין בני הזוג ומהיכן מדובר ב"נפטר" וחלים הכללים המסדירים את היחסים בין היורשים לעיזבוננו. כך, עשויה להתקיים סתירה, לכאורה, בין הוראות הסכם לאיזון משאבים (הסכם ממון), שמטבעו חל על מערכת היחסים בין בני הזוג בעודם בחיים, לבין הוראות דיני הירושה המסדירות את הנושאים שלאחר פטירתו של אדם.

חוק הירושה הישראלי¹ קובע, כי הסכם בדבר ירושתו של אדם שנעשה בחייו - בטל. כך, בעוד שבני זוג רשאים להיכנס להסכם ממון הנוגע לחלוקת הרכוש ביניהם במקרה של פרידה מסיבות שונות, הוראה בהסכם ממון המתייחסת לחלוקת הרכוש במקרה של פרידה (לרבות בשל פטירה) תקפה אך הוראה בהסכם הממון המתייחסת לעיזבון עצמו, קרי, לחלק שנתר לאחר החלוקה בין בני הזוג, אינה תקפה מכיוון שלאחר המוות רק כללי הירושה חלים.

כך, במקרה שנדון בבית המשפט העליון ביולי 2023,² נקבע כי אלמנה זכאית למחצית מעיזבוננו של בעלה המנוח על אף הוראותיו של הסכם הממון. באותו מקרה, הסכם הממון קבע הפרדה רכושית מוחלטת בין בני הזוג בהתאם לעיקרון "מה ששלי יישאר שלי, ומה ששלך יישאר שלך". כמו כן קבע הסכם הממון במפורש כי עיקרון זה יחול גם במקרה של סיום הנישואין "מכל סיבה שהיא" – קרי: במקרה של פקיעת הנישואין עקב גירושין או מותו של אחד מבני הזוג. היורשים טענו, כי יש לראות בהוראה זו בהסכם הממון ראייה לכך שהמנוח לא התכוון להוריש לאלמנה ולו חלק קטן מרכושו ולכן יש לראות בה הוראה צוואתית של המנוח המדירה את האלמנה מכל הזכויות בעיזבוננו. בית המשפט דחה את טענת היורשים באופן גורף וקבע כי מכוח ההוראה שבהסכם הממון לפיה במקרה פרידה יחול העיקרון "מה ששלי יישאר שלי, ומה ששלך יישאר שלך" יש לשייך את כל רכושו של המנוח לעיזבוננו אך לגבי העיזבון, זה יחולק בהתאם לכללים שבחוק הירושה ולא בהתאם להסכם הממון.

יצוין כי גם במקרים בהם הסכמי הממון כוללים התייחסות לעניין העיזבון, יגברו הוראותיו של חוק הירושה והעיזבון יחולק בין היורשים בהתאם להוראותיו. עם זאת, במקרים גבוליים ייטה בית המשפט לפרש את ההסכם והוראותיו באופן שמאפשר את קיומן. כך, במקרה שנידון בבית המשפט העליון באפריל 2021,³ נדונו הוראות הסכם הממון ביחס לתמורה שתתקבל מהשכרת נכס לאחר פטירת הבעל ובית המשפט פירש את הוראות ההסכם ככאלו המגדירות את היקף העיזבון ולא ככאלו המתייחסות למה יעשה בעיזבון, וכך להשאיר את הסכם הממון על כנו.

כדברי גב' גאמפ – "מוות הוא חלק מהחיים, ומשהו שכולנו נועדנו לעשות" ומשכך יש להערך אליו. בעוד שפגישה עם בן/בת הזוג בעולם הבא, אינה וודאית - פטירה וצורך בחלוקת העיזבון היא כנראה רק עניין של זמן וראוי להיערך לכך, הן על ידי עריכת הסכם ממון לצורך הגדרת היקף העיזבון והן באמצעות קביעת הסדרים ברורים בצוואה לעניין חלוקת העיזבון.

¹ עו"ד גלעד בר-עמי הינו עו"ד בכיר במשרד אפיק ושות' (www.afiklaw.com) ועיקר התמקדותו בתחום החוזים, התקשורת ועסקאות בין לאומיות. עורך דין בר-עמי מתמקד במשפט מסחרי, דיני חברות, דיני תקשורת (עסקאות ורגולציה), עסקאות בינלאומיות ויבוא. עורך דין בר-עמי התמחה במחלקת ההיי-טק ובמחלקת המס במשרד שנהב ושות' (לשעבר דנציגר קלגסבלד ושות'), לאחר ההתמחות עבד גלעד כחמש שנים במחלקת המשפטית בחברת פלאפון תקשורת בע"מ. במסגרת תפקידו עסק בשלל תחומים שונים (טיפול בהגנה בתובענות ייצוגיות, ייעוץ שוטף בתחום הרגולציה, הגנת הצרכן והגבלים עסקיים) כאשר עיקר עיסוקו בשנים האחרונות לעבודתו שם היה הובלת הסכמים בינלאומיים. לאחר מכן עמד בראש משרד שהקים ועסק בתחום המשפט המסחרי, דיני חברות, חברות היי-טק, והסכמי יבוא והפצה עד להצטרפותו למשרד אפיק ושות'. אין בסקירה כללית זו משום ייעוץ משפטי כלשהו ומומלץ להיוועץ בעורך דין המתמחה בתחום זה בטרם קבלת כל החלטה בנושאים המתוארים בסקירה זו. לפרטים נוספים: 03-6093609, או באמצעות הדואר האלקטרוני: afiklaw@afiklaw.com.

¹ חוק הירושה, תשכ"ה-1965, סעיף 8(א)

² בע"מ 5252/23 פלוניני פלוניני (24.07.2023), בית המשפט העליון, כ"י השופט אלכס שטיין - <https://he.afiklaw.com/caselaw/15578>

³ בע"מ 1811/20 פלוניני פלוניני (13.04.2021), בית המשפט העליון, כ"י הנשיאה אסתר חיות, כ"י השופט מני מזוז, כ"י השופט גיורגי קרא - <https://he.afiklaw.com/caselaw/12263>

Till Death Do Us Part ... & Maybe a Little Later - on Heritance & Prenup/ Gilad Bar-Ami, Adv.*

A woman gets to heaven and immediately searches for her deceased husband, whom upon seeing her approaching immediately pulls out the marriage vows and points to "until death do us part". Similarly, also in real life the death of a spouse raises the question as to the where the term "spouse" ends and becomes "deceased" and the rules governing the relationship between the heirs and the estate apply. Thus, there may be a contradiction between the provisions of a prenuptial agreement (prenup), which by its very nature applies to the relationship between the spouses while they are alive, and the provisions of the inheritance laws that regulate the issues after a person's demise.

The Israeli Inheritance Law states that an agreement regarding a person's inheritance made during his lifetime is void. Thus, while spouses may enter a prenup regarding the division of property between them in the event of separation for various reasons, a provision in the prenup that refers to the division of property in the event of separation (including due to death) is valid, while provision that refers to the estate itself, that is, to the deceased remaining property after the division between the spouses, is subject only to the inheritance rules.

Thus, in a case heard at the Supreme Court in July 2023, it was held that a widow is entitled to half of her deceased husband's estate, despite the provisions of the prenup. In that case, the prenup established a complete property separation between the couple according to the principle "what is mine will remain mine, and what is yours will remain yours". The prenup also explicitly stated that this principle would also apply in the event of the marriage ending "for any reason" - that is, in the event of the marriage ending due to divorce or death of one of the spouses. The heirs contended that this provision should be seen as evidence that the deceased did not intend to leave even a small part of his property to the widow and therefore it should be seen as a testamentary provision excluding the widow from all rights in the estate. The Court rejected the heirs' argument and held that the principle of "what is mine shall remain mine, and what is yours shall remain yours" stipulated in the prenup sets that all the property of the deceased must be associated with his estate, but what belongs to his estate is governed by the inheritance rules and not the provisions of the prenup.

It should be noted that even in cases where the prenups includes a reference to the matter of the estate, the provisions of the Inheritance Law will take precedence and the estate will be divided among the heirs in accordance with its provisions. However, in borderline cases the Court will tend to interpret the prenup in a manner that does not deem it annulled. In a case heard before the Supreme Court in April 2021, the provisions of a prenup were discussed in relation to proceeds received from renting a property after husband's demise. The Court construed the provisions of the agreement as defining the scope of the estate and not as referring to the estate itself and thus left the prenup intact.

As Mrs. Gump said - "Death is just a part of life, something we're all destined to do" and thus we all need to prepare for it. So, while a meeting one's spouse in the afterlife is not certain - death and the need to divide one's estate is probably only a matter of time and one must prepare for this, both by drawing up a prenup for the purpose of defining the scope of the estate and by drafting a will providing clear instruction as to the division of the estate.

*Gilad Bar-Ami is senior lawyer at Afik & Co., Attorneys and Notaries (www.afiklaw.com), focusing primarily on commercial law, corporate law, telecommunications law (transactions and regulation), international transactions and imports. Advocate Bar-Ami completed his internship at the high-tech department and the tax department at the Shenhav & Co. Law Offices (formerly Danziger Klagsblad & Co. Law Firm), after the internship, Gilad worked for nearly five years in Pelephone Communications Ltd. (one of Israel's major cellular phone networks), legal department in a variety of different legal fields (i.e. defense in class action law suits, providing ongoing regulatory counsel, consumer protection and antitrust) with his main focus, in the last years of his work there, being spear heading international transactions. Later on, he headed a law firm he established and which dealt in the fields of commercial law, corporate law, hi-tech companies, import and distribution agreements until joining the office of Afik & Co. For additional details: +972-3-6093609 or at the e-mail: afiklaw@afiklaw.com